

Lisa 1. Valla üldiseloomustus

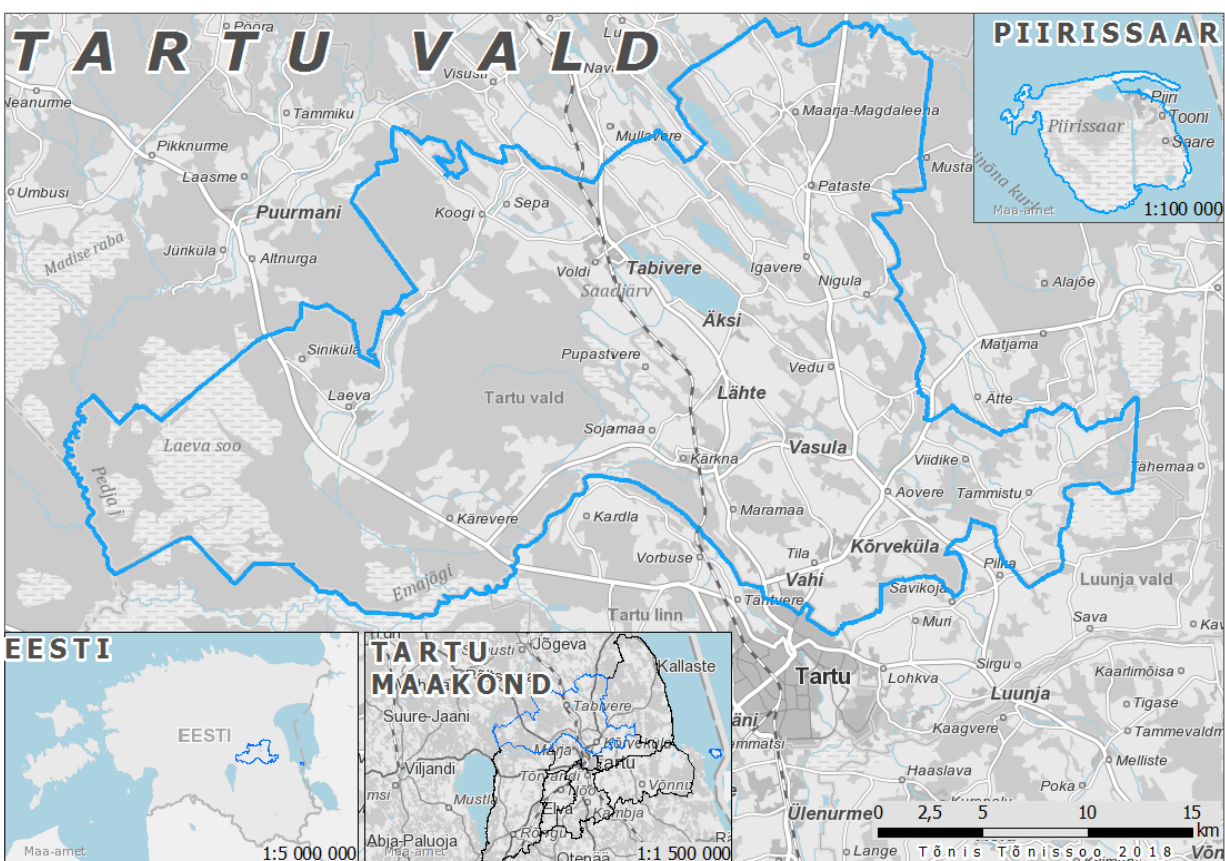
Asend ja asustussüsteem

Tartu vald asub Tartu maakonna põhjaosas. Tartu valla administratiivne keskus asub Kõrvekülas, teenuskeskused Tabiveres alevikus, Laeva külas ja Piirissaare saarel. Valla pindala on 742 km². Valla territooriumil on 71 küla ja 5 alevikku (Vahi, Tabivere, Kõrveküla, Äksi, Lähte, Vasula).

Kohalike omavalitsuste haldusreformi käigus ühinesid Tartu, Laeva ja Piirissaare vallad (ühinemisleping allkirjastati 20.12.2016). Uue valla nimeks sai Tartu vald. Vabariigi valitsus otsustas uue vallaga liita Tabivere valla. Suurenenud Tartu vald tekkis peale kohalike omavalitsuste valimisi 24. oktoobril 2017.

Ühinenud omavalitsused ja nende rahvaarv ühinemise hetkel:

- Tartu vald (pindala 300 km² ja rahvaarv 7298),
- Tabivere vald (pindala 200 km² ja rahvaarv 2240),
- Laeva vald (pindala 233 km² ja rahvaarv 756),
- Piirissaare vald (pindala 8 km² ja rahvaarv 103).

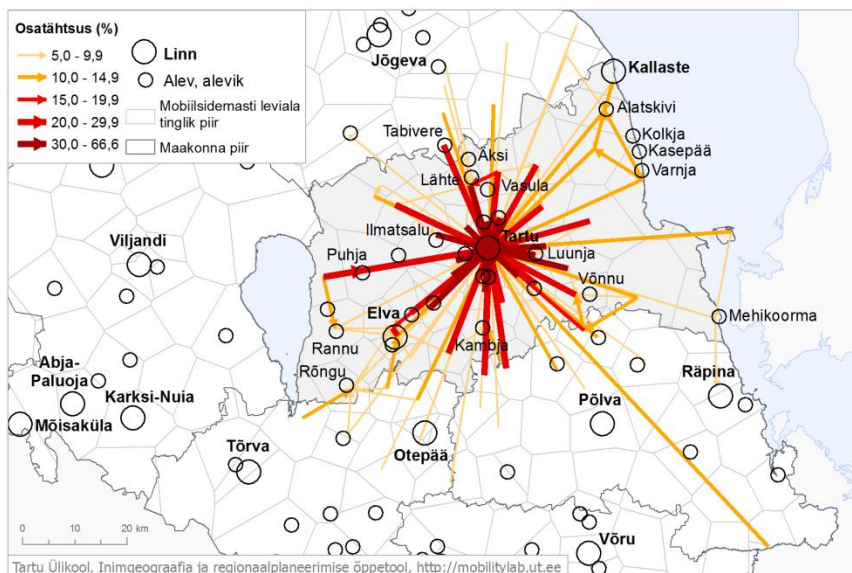

Joonis: Tartu valla kaart.

Funktsionaalselt, tulenevalt erinevatest looduslikest (maastikud, reljeef, vetevõrk, maakasutus), sotsiaalmajanduslikest (asustusstruktuur, kommunikatsioonid, funktsionaalsed seosed ümbritsevaga) ja logistilistest (teedevõrk, muu infrastruktuur) arengueeldustest võiks, küll üsnagi tinglikult, jagada valla territooriumi 13 piirkonnaks:

- Vahi-Raadi piirkond (tööstus, ettevõtlus, elupaigad),
- Kõrvküla piirkond (elupaigad, tööstus, ettevõtlus, aktiivne areng),
- Tabivere (tööstus, ettevõtlus, elupaigad),
- Lähte piirkond (elupaigad, ettevõtlus, puhkemajandus, turism),
- Äksi-Saadjärve-Kaiavere piirkond (elupaigad, puhkemajandus, turism),
- Vedu piirkond (elupaigad, põllumajandus),
- Tammistu piirkond (põllumajandus, kultuur, elupaigad),
- Vasula piirkond (elupaigad, ettevõtlus, põllumajandus),
- Kärkna piirkond (põllumajandus, metsandus, tööstus, ajalugu),
- Laeva piirkond (põllumajandus, puhkemajandus, elupaigad),
- Koogi (elupaigad, puhkemajandus),
- Maarja-Magdaleena (kultuur, ajalugu, elupaigad)
- Piirissaar (kultuur, ajalugu, turism, elupaigad).

Valla esmatasandi keskusteks on Kõrvküla alevik, Lähte alevik, Äksi alevik, Tabivere alevik, Maarja-Magdaleena küla ja Laeva küla. Piirissaarel töötab alates kevadest 2019 valla esindajana saarevaht. Kõrvkülas, Tabiveres ja Laevas asuvad ka valla teenuskeskused. Lähialade, seega ka Tartu valla esmaseks tõmbekeskuseks on aga selgelt Tartu linn.

Joonis: Tartu maakonna tõmbekeskuste mõjualad elukoha ja töökohapunktide vahelise liikumise põhjal (Regionaalse pendelrände kordusuuring, Tartu Ülikool, 2013).

Rahvastik

Tartu valla elanike arv koondatult on viimastel aastatel püsinud üsna stabiilne. Elanike arvu kasvu toetab enim Tartu linna lähedus ja sellega seotud valglinnastumine. Kui vaadata haldusreformiga liitunud piirkondi, siis enim on märgata elanike arvu vähenemist endise Laeva valla territooriumil. Selle piirkonna rahvastiku kahanemise põhjuseks on nii negatiivne loomulik iive kui ka võrreldes sisserändega suurem väljaränne. Väljarände peamisteks põhjusteks on töökohtade vähesus piirkonnas ning palgaerinevus keskuste ja välisriikidega.

Tabel: Tartu valla rahvaarv vanuselises ja soolises lõikes 01.01.2020.

Vanus	Kokku	Mehi	Naisi
0-7	1166	577	589
8-25	2247	1149	1098

26-64	6093	3272	2821
65+	1695	660	1035

Valla vanim elanik on Saare külas elav 102-aastane naisterahvas, kes „konkureerib“ ka Vasula alevikus sama eaka naisterahvaga.

Viimastel aastatel on rahvaarv enim kasvanud Raadi piirkonnas. Näiteks kui Tila külas elas 2012 aastal 159 inimest, siis 2019 aastal juba 922 inimest ja 2020 aasta alguses 1100 inimest (üle 7-kordne kasv). Rahvastiku juurdevool on olnud märkimisväärne ka Vahi ja Kõrvküla alevikus, kasv on võrreldes 2012. aastaga olnud vastavalt 45% (Vahi elanikke siis 1024) ja 17% (Kõrvküla elanikke siis 735). Ilmselt on siin põhjuseks valglinnastumine, pered kolivad linna külje alla nn maapiirkonda.

Siiski on kolme viimase aasta valguses nähtav teatud elanikkonna liikumine ka valla suurematest keskustest välja. Nii Tabivere kui Äksi puhul, mis on valla ühed suurimad elamupiirkonnad, ei ole ennustatav lähiaastate käitumismuster. Tabiveres on töökohtade olemasolu kõrgel tasemel ning Äksi on olnud alati nn „meeldiv ja rahulik“ elamispiirkond.

Tabel: Tartu valla rahvaarv külade kaupa (Rahvastikuregister).

Alevik/küla	01.01.18	01.01.19	01.01.20	Alevik/küla	01.01.2018	01.01.2019	01.01.20	Alevik/küla	01.01.2018	01.01.2019	01.01.20
Vahi alevik	1372	1410	1485	Igavere küla	85	85	82	Jõusa küla	37	36	30
Tabivere alevik	908	908	884	Sootaga küla	83	88	83	Kaiavere küla	37	39	42
Tila küla	813	922	1100	Haava küla	82	85	81	Raigastvere küla	37	37	35
Kõrvküla alevik	810	844	862	Kobratu küla	82	88	85	Soeküla	37	40	49
Äksi alevik	494	496	483	Möllatsi küla	75	81	88	Saare küla	36	35	33
Lähte alevik	469	482	496	Koogi küla	74	76	74	Elistvere küla	35	35	34
Laeva küla	390	394	389	Nigula küla	68	67	64	Kärksi küla	34	37	37
Vasula alevik	293	297	307	Kasti küla	62	66	62	Otslava küla	34	33	38
Vedu küla	272	280	285	Salu küla	62	62	64	Kikivere küla	33	35	39
Erala küla	251	245	239	Juula küla	61	60	66	Lilu küla	32	30	28
Kärkna küla	220	226	228	Pupastvere küla	55	58	60	Nõela küla	32	36	45
Maarja-Magdaleena küla	218	222	236	Uhmardu küla	55	46	47	Kassema küla	30	31	33
Tammistu küla	198	206	219	Valmaotsa küla	54	52	46	Kõduküla	29	29	31
Maramaa küla	185	197	212	Kükitaja küla	53	54	53	Kõrenduse küla	29	27	26
Lombi küla	163	170	179	Viidike küla	53	52	52	Kämara küla	29	34	34
Voldi küla	153	155	152	Väänikvere küla	53	54	55	Tormi küla	29	28	28
Tartu vald	152	119	22	Sepa küla	51	49	49	Arupää küla	26	24	26
Vesneri küla	147	139	143	Piiri küla	50	51	50	Kõnnujõe küla	21	20	22
Võibla küla	137	140	154	Kukulinna küla	48	49	47	Kaitsemõisa küla	19	18	16
Kärevere küla	120	116	113	Reinu küla	46	48	49	Vahi küla	19	24	11
Saadjärve küla	120	121	136	Väägvere küla	46	52	56	Toolamaa küla	18	18	21
Sojamaa küla	108	110	104	Õvi küla	45	45	46	Vilusaare küla	18	17	20
Pataste küla	105	104	108	Lammiku küla	44	48	55	Sortsi küla	16	17	17
Puhtaleiva küla	93	93	93	Soitsjärve küla	44	44	43	Tooni küla	12	12	12
Valgma küla	93	94	95	Metsanuka küla	40	45	45	KOKKU	10 687	10 941	11201
Siniküla	89	87	95	Taabri küla	38	40	44				
Aovere küla	88	87	88	Õvanurme küla	38	40	41				

Kohalik elamumajandus on nii kohalike inimeste kui kohaliku omavalitsuse võimekuse mõõt, samuti eelduste looja kohaliku omavalitsemise teostamiseks. Elutegevuse edasiarengut tõendab ka vallas elamuarenduse kiire tõus.

Tabel: Kasutusse lubatud eluruumid aastas haldusüksuse järgi (uusehitus).

Vaatusperiood				2017	2018	2019
Piirkond/Haldusüksus	Näitaja	Elamu tüüp				
..Tartu vald	Eluruumide arv	Elamud kokku		107	107	103
	Eluruumide pind, m ²	Elamud kokku		12024,3	10688,8	12803,7

Majandusliku elujõulisuse kasvu näitab ka keskmise brutotulu kasv – vahemikus 2013 kuni 2019 aasta on tõus ca 54% (2019 aasta võrdluses oli see 44%).

Tabel: Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu ja selle saajad haldusüksuse lõikes 2013 kuni 2018a.

Vaatusperiood				2013	2014	2015	2016	2017	2018
Piirkond/Haldusüksus	Näitaja	Sugu	Vanuserühm						
..Tartu vald	Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu, eurot	Mehed ja naised	Vanuserühmad kokku	868	921	985	1 067	1 143	1 244
			Alla 25	605	651	684	724	791	844
			25-49	954	1 006	1 072	1 164	1 241	1 358
			50-62	787	848	907	973	1 055	1 141
			63 ja vanemad	613	634	721	780	843	902
		Mehed	Vanuserühmad kokku	972	1 029	1 098	1 195	1 271	1 392
			Alla 25	684	747	769	863	913	939
			25-49	1 071	1 128	1 193	1 297	1 388	1 529
			50-62	849	906	973	1 052	1 108	1 211
			63 ja vanemad	651	678	815	864	927	977
		Naised	Vanuserühmad kokku	746	795	855	920	998	1 079
			Alla 25	497	528	579	561	645	748
			25-49	805	851	914	992	1 056	1 147
			50-62	725	791	844	900	1 005	1 072
	63 ja vanemad		585	604	660	719	778	852	
	Brutotulu saajad	Mehed ja naised	Vanuserühmad kokku	3 611	3 765	3 899	4 067	4 239	4 398
			Alla 25	313	301	293	290	287	294
			25-49	2 280	2 359	2 457	2 578	2 662	2 749
			50-62	840	915	958	1 003	1 070	1 116
			63 ja vanemad	179	191	191	196	220	239
		Mehed	Vanuserühmad kokku	1 946	2 023	2 092	2 178	2 253	2 317
			Alla 25	180	169	162	157	157	148
			25-49	1 275	1 321	1 387	1 454	1 482	1 516
			50-62	416	455	468	486	519	557
			63 ja vanemad	76	78	75	81	96	96
		Naised	Vanuserühmad kokku	1 665	1 742	1 807	1 890	1 985	2 081
			Alla 25	133	132	132	134	130	146
			25-49	1 005	1 037	1 070	1 125	1 180	1 233
50-62			424	460	490	517	550	559	
63 ja vanemad	103		114	116	114	125	144		

Andmed on võetud 26 juuli 2019 10:33 UTC (GMT). Allikas: Statistika andmebaas

Samuti näitab majandusliku heaolu kasvu füüsilise isiku tulumaksu laekumine.

Tabel. Füüsilise isiku tulumaksu laekumine kohaliku omavalitsuse eelarvesse piirkonna/ haldusüksuse järgi.

Vaatlusperiood	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Piirkond/Haldusüksus										
..Tartu vald	605,62	418,70	461,15	797,58	195,51	646,55	131,29	665,51	5 304,75	6 000,42

Andmed on võetud 31. juuli 2019 06:22 UTC (GMT). Allikas:
Statistika andmebaas

Looduskeskkond

Tartu valla territooriumist suurem osa asub Vooremaa maastikukaitsealal. Sellele maastikule annavad ilme suurvoored, mis asetsevad kõik loode-kagu suunas. Voorte pikkus on 2-4 km, laius ligikaudu kilomeeter. Voored on valdavalt üles haritud, voortevahelised nõod kannatavad liigvee all. Siin leidub nii järvi, soostunud alasid kui sügava turbakihiga madalsoid. Suurima Tartu valla alale jääva voore – Saadjärve voore – suhteline kõrgus on 40 m, absoluutne kõrgus 93 m.

Vallas on viis kaunist voortevahelist piklikku järve – Saadjärv, Soitsjärv, Elistvere järv, Kaiavere järv, Raigastvere järv, mis on valitud ka NATURA 2000 hoiualade võrgustikku, seda eelkõige rikkaliku linnustiku tõttu. Järved asuvad kõrge puhkemajandusliku potentsiaaliga tsoonis, mille põhjal võib neid nimetada puhkejärvedeks. Puhkemaastiku veekogusid kasutavad ka harrastuskalamehed, veespordialade harrastajad ja matkajad. Igale järvele on omane iseloomulik taimestiku-loomastiku kooslus ja kindel energia- ning aineriing. Vald piirneb edelas Emajõega ning loodest suurte soo- ja metsaaladega.

Vooremaast lõunas paikneb Kagu-Eestis kõige laiemalt levinud maastikurajoon – Kagu-Eesti lavamaa. Tartu valla territooriumil esindatud selle maastikutüübi kaks alltüüpi – Emajõe ürgorg valla lõunapiiril ning sellest põhjapool olev osa Raadi-Luunja-Vara lainjast moreentasandikust. Emajõe ürgorg kuulub vanade, enne viimast jääaega kujunenud orgude hulka.

Vooremaast läänesuunas asub Võrtsjärve madalik, kus asub Alam-Pedja looduskaitseala. Alam-Pedja on suurte soode ja märgade metsade ja lammide ning looklevate jõgede piirkond. Siinne ala võeti looduskaitse alla 1994. aastal.

Piirissaare on Tartu valla koosseisu kuuluv Eesti ja Venemaa vahel Peipsi ja Lämmijärve kohtumisaigas asuv väikesaar. Saar kuulub tervenisti Peipsiveere looduskaitsealasse. Saarel on ulatuslikud luhaniidud, mis on olnud roostunud ja võsastunud, kuid viimasel ajal on hakatud looduslikke luhaniite taastama. Saare pindalast ligi 90% moodustab Peipsi keskmisest veetasemest vaid 1-2 meetrit kõrgemale ulatuv madalsoo. Kõrgem on üksnes männimetsaga kaetud saare idaosa, kus paiknevad ka Piirissaare kolm küla: Piiri, Tooni ja Saare.